

Namiot, Lucjan

Prawo wyznaniowe i kanoniczne w AWSD w Białymstoku w latach 1961-1991

Studia Teologiczne 10, 274-275

1992

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

ZAKOŃCZENIE

Ukazany powyżej przebieg mojej profesury w AWS D przypadł na czas poważnych zmian dydaktycznych wywołanych postulatami Soboru Watykańskiego II. W jaki sposób i na ile zmiany te udało mi się zrealizować w moim nauczaniu, wiedzą najlepiej moi studenci.

W procesie zmian strukturalno-merytorycznych pomagają mi już od czterech lat ks. Józef Zabielski, który jako profesor teologii moralnej fundamentalnej wprowadza początkujących moralistów naszego Seminarium w poznanie podstawowych wymogów dotyczących powołania chrześcijańskiego. On też wziął na siebie zasadniczy trud prowadzenia seminarium naukowego z teologii moralnej. Życzę mu, aby przejmując z czasem więcej moich wykładów, kształtował umiejętnie podstawy moralne naszych alumnów. Was zaś, commilitones, serdecznie zachęcam do ciągłego zgłębiania wiedzy teologicznej, niezbędnej zarówno dla osiągnięć duszpasterskich, jak i osobistej satysfakcji.

KS. LUCJAN NAMIOT

PRAWO WYZNANIOWE I KANONICZNE
W ASWD W BIAŁYMSTOKU W LATACH 1961-1991

I. PRAWO WYZNANIOWE

Prawo wyznaniowe opiera się, oprócz pozytywnego prawa Bożego i prawa naturalnego, tak jak każde prawo na ustawach, dekretach i rozporządzeniach wydawanych przez Kościół i władze państwowe.

Jako przedmiot specjalnych wykładów zostało wprowadzone w AWS D dopiero w 1963/64 i jestem jego pierwszym wykładowcą. Wykład prowadzony jest na VI roku w wymiarze jednej godziny tygodniowo.

Program wykładów obejmuje tematy: pojęcie wolności i suemienia, wyznania i tolerancji; historyczno-prawne stosunki państwa do związków wyznaniowych; oraz zagadnienia sytuacji prawnej związków wyznaniowych w Polsce w latach 1918-1939 (omawia się tu akt z 5 XI 1916 r. powołania Rady Regencyjnej przez Generalnego Gubernatora von Besselera i Kuka z dn. 12 IX 1917 r., Konstytucję z 17 III 1921 oraz ostatnią w Polsce przedwojennej Konstytucję z 23 IV 1935 r.).

Następne tematy obejmują lata powojenne: Konkordat i Uchwała Rady Ministrów Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej z 12 IX 1945 r.; zagadnienie laicyzacji osobowego prawa małżeńskiego i prawa o aktach stanu cywilnego — dekret z 25 IX 1945 r. i ustawa z 2 XII 1958 r. Udzielenie ślubu religijnego może nastąpić jedynie po uprzednim zawarciu małżeństwa przed urzędnikiem stanu cywilnego i złożeniu duchownemu wyciągu z aktu małżeńskiego (inaczej 4 miesiące aresztu lub 5 tys. grzywny, a w wypadku bigamii — 6 miesięcy aresztu lub 10 tys. zł grzywny); reforma rolna PKWN — dekret z 6 IX 1944 i ustawa z 20.III.1950 r. (problem ziemi „martwej ręki” i pozostawienie proboszczom 50 ha a w województwie: poznańskim, pomorskim i śląskim po 100 ha). Stworzenie funduszu kościelnego; dekret z 5 VIII 1949 r., dotyczy bezpieczeństwa odbywania nabożeństw religijnych; porozumienie z 14 IV 1950 r., zawarte między przedstawicielami PRL a Episkopatem Polskim.

Na wykładach omawia się szczegółowo: zadania urzędu d.s. wyznań; ustawę z dnia 19 IV 1950 r., dotyczącą zniesienia urzędu Ministra Administracji Publicznej i utworzenia Urzędu do spraw wyznań podległego Prezesowi Rady Ministrów; uchwałę Rady Ministrów z dn. 27.V.1950 r. w sprawie tymczasowego stosunku Urzędu d.s. wyznań; erekcje stowarzyszeń religijnych; prawo o stowarzyszeniach z dn. 27 X 1932 r., z poprawkami z 1946 r., 1949 r., 1950 r.,

1954 r., 1964 r., 1972 r., 1974 r.; wykaz kościołów i związków wyznaniowych działających w PRL; organizowanie i obsadzanie stanowisk kościelnych; dekret z 31.XII.1956 r.

Z dziedziny katechizacji: zarządzenie ministra oświaty z dn. 19 VIII 1961 r. w sprawie prowadzenia punktów katechetycznych, które miały być zarejestrowane przez proboszczów do 31 X 1961 r.; instrukcję ministra oświaty z 21 XI 1961 r., dotyczącą punktów katechetycznych (mogą one być w kościołach, kaplicach, na plebanii, w specjalnych pomieszczeniach, ale nie w pomieszczeniach zakonnych. Każde dziecko ma mieć co najmniej 1.25 m² powierzchni podłogi. Temperatura 18-20 °C.).

W sprawie zgromadzeń i działalności artystycznej: ustawę z dnia 29 III 1962, która normalizuje zwoływanie i odbywanie zgromadzeń; ustawę z dnia 9 IV 1968 r. o zezwoleniach na publiczną działalność artystyczną, rozrywkową i sportową; rozporządzenie ministra łączności z dnia 28 I 1969 r. w sprawie udzielania zezwoleń na zakładanie i używanie urządzeń megafonowych w miejscach publicznych.

W odniesieniu do zapisów na cele religijne: dekret z 24 IV 1952 r. o zniesieniu fundacji; ustawę z 23 VI 1972 r. o przejęciu na osoby prawne Kościoła rzymskokatolickiego oraz innych kościołów i związków wyznaniowych własności niektórych nieruchomości położonych na ziemiach zachodnich i północnych; rozporządzenie Rady Ministrów z 17 VII 1963 r. w sprawie umorzenia niektórych należności państwowych, przyznania ulg podatkowych i dotacji dla osób prawnych Kościoła rzymskokatolickiego w PRL.

Nadto jest mowa o: dniach wolnych od pracy, o cmentarzach (ustawa z dn. 31.I.1959 r.) i o konwencji między rządem PRL a Episkopatem z dnia 17 V 1989 r.

PRAWO KANONICZNE

Prawo kanoniczne w AWSW w Białymstoku od 1945 r. do 26 VI 1968 r. wykladał ks. bp Władysław Suszyński, rektor seminarium, który zostając administratorem apostolskim w Białymstoku, wykłady prawa kanonicznego mnie przekazał. Wykłady te rozpocząłem od końca września 1968 i prowadziłem do końca 1990/91. Początkowo prawo kanoniczne wykładało się od III do VI roku łącznie po dwie godziny tygodniowo. Ks. bp Wł. Suszyński w wykładach prawa kanonicznego trzymał się podręcznika w trzech tomach ks. Franciszka Bączkowicza i wtedy też było rygorozum z prawa kanonicznego.

Z podręcznika ks. Bączkowicza korzystałem przez 8 lat. W 1976 r. Akademia Teologii Katolickiej w Warszawie wydała *Prawo kanoniczne w okresie odnowy soborowej* ks. Edwarda Sztáfrowskiego. Z nich korzystałem do 1983 r., to jest do wejścia w życie obecnie obowiązującego Kodeksu Prawa Kanonicznego. Obecny kodeks wszedł w życie w pierwszą niedzielę adwentu, to jest 27 XI 1983 r. Od tej pory korzystałem z podręczników ks. prof. Tadeusza Pawluka i ks. prof. Edwarda Sztáfrowskiego oraz komentarza do obecnego kodeksu, wydawanego przez KUL. Nasi alumni korzystają z podręczników tych dwóch profesorów.

Prawo kanoniczne wykłada się na trzecim, czwartym i piątym roku po dwie godziny tygodniowo. Na trzecim omawia się dwie pierwsze księgi Kodeksu Prawa Kanonicznego. Czwarty i piąty rok łącono. Jednego roku omawia się Księgę IV — o sakramentach, szczególnie dokładnie omawia się kapłaństwo i małżeństwo. Drugiego roku — księgę VI i VII, to jest o przestępstwach i karach oraz prawo procesowe. Z braku czasu opuszcza się dwie krótkie księgi: trzecią — o nauczycielskim zadaniu Kościoła — księgę tę omawia apologetyka i dogmatyka. Księgę piątą — o dobrach doczesnych Kościoła — omawia Katolicka nauka społeczna i konferencje dekanalne.